

Myllypuron historiallinen maamerkki — Tykkipatteri 65

Myllypuro muistuttaa ulkoisesti yhtä niistä kymmenistä ellei sadoista suomalaislähiöistä, joita putkahteli 1960-luvulla kasvavien kaupunkien kylkeen. Keskele peltoja tai metsiköitä rakennettiin parissa vuodessa suuria asutuskeskittymiä, joilla ei tuntunut olevan sen suurempaa historiaa tai sidettä ympäristöönsä.

Myllypuro kuului aikoinaan Herttoniemen kartanon takamaastoihin ja nimensä se lienee saanut alueella sijainneesta Grötkvarn-myllystä ja sen lähelle rakennetusta Kvarnbäck-torpasta. Vanhimmat asukkaat voivat muistaa vielä Myllypuron ”kultaisen lähteen”, joka pulppusi nykyisen Liikuntamylyn paikkeilla ja hautautui viimeistään Kehä I:n rakennustöiden alle. Mitään näkyvää ei noista ajoista ole juuri jäljellä.

Sen sijaan eri puolilla Myllypuroa erottuu ensimmäisen maailmansodan aikoihin rakennetun Viaporin maalinnoituksen jäänteitä. Venäjän keisarivallan aikaiset linnoitustyöt olivat massiivinen, koko Helsinkiä Westendistä Vuosaareen ympäröivä hanke, joka työllisti parhaimmillaan jopa 50 000 ihmistä.

Myllypuron mörssärit

Myllypuron rauniot kertovat, kuinka suurvaltapolitiikan ja suursodan laineet ulottuivat uinuvaan maalaispitäjään saakka. Laineet lähtivät liikkeelle Tsushiman meritaistelusta Venäjän ja Japanin välillä vuonna 1905. Siinä yli 29 000 kilometriä matkannut Venäjän Itämeren laivasto tuhottiin lähes tyystin ja koko Itämeren alueen puolustus meni keisarikunnalta uusiksi.

Laivoja ei suursodan alla ehditty rakentamaan. Ratkaisuksi tuli Pietari Suuren merilinnoitus ja Viaporin maalinnoitus, joilla pyrittiin suojaamaan keisarillinen pääkaupunki Pietari sekä maalta että mereltä tulevilta hyökkäyksiltä. Keisari Pietari Suuren merilinnoitus merkitsi laajaa rannikotykistöketjua Suomenlahden rannikolta ulkosaaristoon, mikä rakenteiden siirryttyä itsenäiselle Suomelle selitti vahvaa rannikkopuolustamme.

Viaporin maalinnoitusta rakennettiin sodan sytyttyä kovalla kiireellä vuoteen 1917 saakka. Kyseessä oli Pohjoismaiden suurin savotta, joka Myllypurossakin tarkoitti parhaimmillaan tuhansia työmiehiä majoitus-tiloihin, saunoihin ja kauppoihin. Rakennusmiesten lisäksi paikalla oli venäläisiä sotajoukkoja.

Myllypuroon sijoitetun tykkipatteri 65:n rakentaminen aloitettiin vuonna 1915. Tykkipatteri on sijoitettu korkeiden kallioiden väliin ja sinne sijoitettiin – Leppävaaran ohella – koko linnoitusketjun järeimät kalustot, neljän 280 mm:n mörssärin muodostama patteri. Yksi tällainen tykki painoi lavetteineen 26 000 kiloa ja sen ammus 220-290 kiloa.

Yli 45:n asteen yläkulmilla ampuva mörssäri pyöri jalustallaan 360 astetta ja sen kantama oli liki yhdeksän kilometriä. Sillä olisi voinut ampua nykyisen Suutarilan, Hakunilan ja Östersundomin tasalle ilman, että vastustaja olisi pystynyt päättämään mistä ammuksista tulevat.

Varsinaisen tuliaseman lisäksi tykkipatteri 65:een kuului suojavarustuksia, ammusvarastoja ja yhteishautoja. Viaporin maarintama -kirjan kirjoittaja John Lagerstedt arvelee, että pohjoisen puolelle jäävät viisi hormia voisivat kuulua muinaiseen leipomorakennukseen – lähistöllä sijaitsee myös päiväkotileipuri.

Laukaustakaan ei vaihdettu Viaporin maalinnoituksessa ensimmäisen maailmansodan aikana. Käyttämättä jäänyt jätti-investointi kuvasti osaltaan murenevan tsaarivallan ongelmia: suuria ja mahtavia hankkeita riitti, mutta yleensä väärässä paikassa ja väärään aikaan.

Linnoitustyöt jäivät syksyllä 1917 kesken niin, että Kurkimäessä kuivui tuore betoni tynnyreihin. Sisällissodan aikana punaiset käyttivät Leppävaaran asemia hyväkseen puolustautuessaan keväällä 1918 eteneviä saksalaisjoukkoja vastaan, mutta mörssäreitä he eivät saaneet toimimaan.

Osaksi nykyaikaa

Sodan jälkeen linnoituksesta irrotettiin kaikki rahaksi muutettava. Mörssärit vietiin ennen jatkosotaa Suomen puolustuksen lukoksi rakennetulle Salpalinjalle, mutta sielläkään niillä ei ammuttu. Kalliolouhoksia hyödynnettiin sota-aikana väestönsuojina ja ammusvarastoina, mutta betonirakennelmat jäivät rapistumaan ja ennustamaan betonirakentamisen uutta aaltoa 1960-luvulla.

Viaporin maalinnoitteet inventoitiin ensimmäisen kerän 1960-luvulla, mutta suuri osa rakenteista jäi kasvavan lähiörakentamisen alle. 1970-luvulla linnoitteet otettiin muinaismuistolain piiriin ja niiden suojelusta vastaa Helsingin alueella Helsingin kaupunginmuuseo.

Myllypuron linnoitteita on arvioitu ja kunnostettu eri vaiheissa. Tykkipatteri 65:n suojahuoneet on muurattu umpeen, ettei niihin pesiytyisi laitapuolen kulkijoita. 2000-luvulla aluetta on kunnostettu niin, että Myllynsiiven kävelytien päästä jatkuu kävelyreitti tykkipatterin vieritse. Helsingin yleiskaavassa 2014 tykkipatteria luonnehditaan ”rakenteeltaan ainutlaatuiseksi ja hyväkuntoiseksi.”

Myllynsiiven tykkipatteri muistuttaa Myllypuron pitkää ja monivaiheista historiasta. Jyhkeät maimat ja kävelyreitit kohottavat alueen merkitystä lisää. Tykkipatterin nykyinen asema vastavalmistuneen Myllykylän puukaupunginosan vieressä kuvastaa osuvasti menneisyyden ja tulevaisuuden risteämistä jatkuvasti uudistuvassa Myllypurossa.

Leijonat yhdistämässä menneisyyttä ja tulevaisuutta

Lions Club Helsinki/Myllypuro kunnosti vuonna 2005 Karistimentien päästä Tuulimyllyntie 8:n pysäköintipaikalle ulottuvan, noin 30 metrin tykkien pätkän museotieksi. Myllypoluksi nimetty vuosina 1914-15 rakennettu mukulakivitie oli raskaallekin kalustolle kelpaava yhdysreitti tykkipatteri 65:lle.

LC Helsinki/Myllypuro huolehtii edelleen museotie Myllypolun kunnossa pysymisestä.

Kansainvälinen Lions-järjestö täytti toimikauden 2017- 2018 aikana 100 vuotta ja on kannustanut yksittäisiä klubeja suunnittelemaan omille paikkakunnilleen sopivia satavuotisjuhlan perintöprojekteja.

LC Helsinki/Myllypuro on tehnyt aloitteen Myllynsiiven tykkipatteri 65:n kehittämiseksi alueen perintökohteeksi. Ensimmäiseksi sinne pitäisi pystyttää infokyltti kertomaan paikallisille ja ohikulkijoille paikan menneisyydestä.

Paikkaa esittelevä infotaulu kertoisi paikasta kaikille kävelytieta kulkeville ja auttaisi uusia asukkaita ottamaan Myllypuroa haltuunsa. Vieressä sijaitsevat Myllypuron peruskoulu ja Itä-Helsingin peruskoulu ovat jo kertoneet kyltin hyödyttävän heidän ilmiö- ja ympäristöopetustaan. Nuorison tutkimuskohteena alue on ollut jo pidempäänkin, mutta ilman tarpeellista taustatietoa.

Helsingin kaupunki on myös suhtautunut myötämieleisesti kylttihankkeeseen ja on halukas kehittämään aluetta yhdessä LC Helsinki/Myllypuron ja myllypurolaisten kanssa. Myllypuron tykkipatteri on tärkeä osa kaupunginosan identiteettiä. Ja ehkä myös muistutus siitä, että uutta rakennettaessa kannattaa säilyttää parhaat palat menneestä.

*Antti Häyrynen, LC Myllypuro
Kuvat: Myllyviestin toimitus*

Artikkelin lähteet:

Anne Valkonen: Myllypuro – Kartanon takamaista monikulttuuriseksi kaupunginosaksi, Jyväskylä 2005.

John Lagerstedt: Viaporin maarintama, Helsingin kaupunginmuuseo 2014.

Pauli Saloranta: Myllypuron kotikaupunkipolku, http://www.kotikaupunkipolut.fi/myllypuro/Myllypuron_kotikaupunkipolku/Kohteet.html